

ביאורים

לאחר שבירר המהר"ל שאין יכולת לנביא לחזות בעולם הבא, הוא מציין שלמרות זאת בתורה ישנו רמז לעולם הבא - קיום התורה מביא אריכות ימים, שאינה מסתיימת בעולם הזה אלא היא ממשיכה גם לעולם הבא. מהי אותה אריכות ימים? כמובן, מדובר על אריכות ימים פיזית, אך במפרשים מצאנו גם שהכוונה לאריכות ימים איכותית - ישנו אדם שחי חיים ארוכים, אך הם חסרי משמעות ועל כן חייו קצרים. לעומת זאת, יש אדם שחי חיים קצרים אך מלאי משמעות, ולכן חייו ארוכים. התורה מביאה אותנו למצב של 'חיים ארוכים' - חיים רוחניים, מלאי משמעות. היא מאפשרת לנו לחיות באמת ולא לעבור ליד החיים.

הבטחת התורה לחיים ארוכים ועולם הבא אינה הבטחה שנהיה במדרגה של עולם הבא, אלא זו הבטחה שנוכח להמשיך את החיים הרוחניים שחיינו בעולם הזה - גם בעולם הבא. כמובן, העולם הבא יהיה שונה, ובמעלותיו הנשגבות לא עוסקת התורה - כי כפי שהסביר המהר"ל לעיל, אין לנבואה אפשרות להשיג דברים אלה, והם לא יכולים להביא אותנו לדבקות אלוהית. בכל זאת, הידיעה שנמשיך את חייו 'הארוכים' גם בעולם הבא - רלוונטית ונוגעת גם לחיים שלנו כעת: לעומת הגוף החומרי שהולך וכלה, העולם הרוחני הוא נצחי. כאלה הן גם מצוות התורה ולימודה - נצחיים. כאשר התורה מלמדת אותנו שקיום התורה יביא לאריכות ימים, היא בעצם מלמדת אותנו שכבר כעת - חיינו ארוכים.

תוצאה כזו של קיום התורה היא תוצאה 'בעצם' - זוהי תוצאה ישירה למשמעות העמוקה של התורה, הנותנת חיים רוחניים, ומרוממת את האדם. לעומת זאת, מעלותיו של העולם הבא אינן נובעות מקיום התורה, אלא הן מציאות שהקב"ה יצר והיא אינה תלויה בקיום המצוות שלנו. הבטחה לחיים ארוכים יכולה לבוא גם בדברי הנביאים, כיוון שהיא חושפת את משמעותה העמוקה של התורה ומביאה לדבקות אלוהית. לעומת זאת, עניינו של העולם הבא נשגב כל-כך מאתנו, שאין הוא יכול להביא לדבקות אלוהית.

כמו שיש גבול לראיית הנבואה, כך גם לשכל יש גבול. האדם אינו מסוגל להבין את מה שנבדל ממנו ושונה לחלוטין מחייו, ולכן אין לו לעסוק בפרשת בראשית והתהוות העולם. חכמים מכוונים אותנו שלא להשתמש בכוח השכל בתחומים המנותקים מאתנו, שאינם יועילו לנו, אלא כדי לסלול דרכי חיים.

הרחבות

• מדוע לא נזכר העולם הבא בתורה?

לכך לא נזכר בתורה. בספר תפארת ישראל [פרק נז] כתב המהר"ל סיבות נוספות לכך שהתורה לא הזכירה בפירושו את העולם הבא:

א. לחזק את האמונה בתורה - המהר"ל כותב: "כי התורה האמיתית לא זכרה עולם הבא בתורה, כדי שיהיה כל דברי תורה מבוררים ניכרים לכל אדם בחוש העין". התורה הבטיחה שכר ועונש גשמיים, כדי שנוכל לראות את התקיימות הבטחות התורה בעולם הזה. מתוך כך תתחזק האמונה באמיתת תורתנו, לעומת שאר הדתות שהבטיחו למאמיניהן שכר רוחני שאין אפשרות לאמתו בעולם הזה.

כמו כן, אם התורה הייתה הבטיחה שכר רוחני בעולם הבא, אדרבה - האמונה בתורה הייתה נחלשת, כיוון שהבטחות אלה היו נדמות לדברי השקרן, הטוען שדבריו יתקיימו בעוד זמן רב כדי שלא יזכר שקרו.

ב. לעבוד את ה' שלא על מנת לקבל פרס - אם היה מוזכר עולם הבא בתורה, היה נראה שהתורה מחנכת אותנו לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס, ודבר זה אינו ראוי.

יש להקשות על כך, שכן מוזכרים בתורה שכר ועונש גשמיים בעולם הזה, כגון: מטר בעתו - אם ישמרו את המצוות, ולהבדיל עצירת המטר - אם יעברו עליהן [דברים יא, יג-יז]! המהר"ל מברר שהבטחות אלה אינן נחשבות לשכר, אלא הן התנאי שהתנה הקב"ה עם ישראל בקבלת התורה, שאם יעברו על חוקי התורה הרי יענשו ויאבדו את טובות העולם הזה שקיבלו כבר. אולם את העולם הבא עוד לא קיבלו, ולכן הבטחה לחי עולם הבא נחשבת לשכר.

ועיין שם בהסבר נוסף שהביא. (ואף שדברי המהר"ל נראים כסותרים זה את זה, שכן מהטעם הראשון עולה שהקב"ה הבטיח שכר בעולם הזה, ולעומת זאת בטעם השני טוען המהר"ל שהטובות בעולם הזה אינם נחשבות לשכר שכן אין ראוי לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס. כך היא דרכו של המהר"ל להביא מספר תשובות שונות לכל שאלה).

לעילוי נשמת איידל בת שלמה ופנינה רחל שניידר ע"ה

אף שבכוחו של השכל להשיג דברים נעלמים שאין הנבואה משיגה, גם השגתו מוגבלת ואין בכוחו להשיג דברים שהם לגמרי מחוץ לעולמו של האדם, 'כי השגה היא חיבור בין האדם אל הדבר אותו הוא משיג'. לביאור העולם הוא מושג שמחוץ למציאות השגת האדם. כי העולם לאחר הבראו שונה מהעולם שהיה 'בתהליך הבריאה, ולכן ההבנה כיצד נברא העולם, שזה התהליך שקרה לפני שהעולם היה ברוא, רחוק מאד מהבנת האדם המכיר את העולם כפי שהוא לאחר שנברא. לכן אמרו חכמים: כבוד אלוקים הסתר דבר - מבראשית עד ויכלו, כלומר את בריאת העולם, שהיא מבראשית ועד ויכלו, יש צורך להסתיר.

[רק - אלא].

לימוד יומי

ואם שאנו נוכל לומר דרך אחר, והוא אמתית גם כן. מדרגה של תורה, לבאר 'המסובב בעצם שצהו מדרגה החכמה, לא דבר שהוא מסובב במקרה. ומה שהתורה מביאה לחיי עולם הבא, אין זה סבה בעצם רק במקרה, לפי שעולם הבא נברא מאתו יתברך כמו שנברא עולם הזה, ואם כן לא יתכן לומר רק ששבשמירת תורה ומצוותיה זוכה לארץ ימים שלא יהיה נפסד, כי החטא מביא לאדם הפסד, ובקיום המצווה זוכה לארץ ימים, שצהו נזכר בתורה תמיד: והארצות ימים (שם), למען תחיון (שם, ח, ט; א, ט). וכאשר יהיה לו חיים, אז מעצמו בא לעולם הבא שהוא יהיה בסוף, ואם לא ישמור התורה, לא יהיה לו אריכות ימים ויגיע לו המיתה, ואין יבא לעולם הבא?

נמצא כי אין התורה סבה בעצם לעולם הבא, רק לאריכות ימים. משל זה, שהתורה נותנת לאדם חיים בעולם הזה, ואין התורה סבה לעולם הזה. אבל כאשר התורה נותנת חיים לאדם בעולם הזה, אז בעצמו הוא בעולם הזה, וכך התורה סבה בעצם לאריכות ימים ואינה סבה לעולם הבא. לכן לא נזכר בתורה רק המסובב בעצם, שצהו אריכות ימים, ואל זה התורה היא סבה בעצם.

אמנם פרוש זה מקרר לומר, פאשר התבאר מענין הנבואה בעצמו, שכן שחוש העין המקבל הראות מקבל מוחשיו על ידי התדבקות החוש במוחש, כך כח הנבואה על ידי התדבקות כח הנבואה במשג הוא מתנבא, ולפיכך אי אפשר שיהיה התדבקות בדבר נבדל מן העולם. וילקח אי אפשר התדבקות בעולם הבא בעצמו כי אם בעולם הזה, ואשר יגיע למציאותו בעולם הזה כמו: והארצות ימים וכיוצא בזה, שהוא דבר שנמשך למציאות שיש לו בעולם הזה, שפאשר יעשה רצונו של הקדוש ברוך הוא יהיה קיום למציאותו אשר יש לו עתה, בעולם הזה, ודבר זה מבאר ואין להאריך.

ואף שהשכל משיג הדברים הנעלמים, מכל מקום דבר שהוא נבדל מן האדם לגמרי, ראוי שלא יהיה השגתו בו, כי דבר שהוא נבדל מן האדם אין ראוי שיהיה לו השגה בו, שפל השגה חבור וצרוף למשג. והיציאה של עולם לפעל המציאות הוא נבדל מן העולם אחר המצא העולם בפעל, שאין הדבר פאשר הוא קצת הויה מתדמה לאחר המצאו, ולפיכך ההשגה בדבר זה שהוא המצא העולם, ואין יצא לפעל המציאות שצהו קדם המצאו, הוא נבדל לגמרי מן האדם אשר הוא נמצא בעולם. ולפיכך על זה אמר (משלי כה, ב): קבד אלהים הסתר דבר מן בראשית עד ויכלו, שעד ויכלו מנזכר בהיות הנמצאים ואין יצאו לפעל, וזה יש להסתיר.

אמנם ניתן לפרש באופן אחר וגם פירושו זה אמיתי. דרכה של התורה לכתוב על 'תוצאה ישירה והכרחית של פעולה, ולא על תוצאה עקיפה או אפשרית. המציאות שהתורה מביאה את שומרה ומקיימה לחיי העולם הבא, אינה תוצאה ישירה של שמירת התורה אלא תוצאה עקיפה, ולכן זה לא כתוב בתורה. פירושו: העולם הבא נברא על ידי הקב"ה כמו שנברא העולם הזה, לכן מציאותו קיימת גם אם אין האדם שומר תורה ומצוות, אלא שבשמירת התורה ובקיום המצוות זוכה האדם לאריכות ימים, היינו שיתקיים ולא יאבד אובדן מוחלט, כי החטא מביא את האדם לאובדן מוחלט. דבר זה מוזכר בתורה כמה פעמים: והארכת ימים, למען תחיון. כאשר זוכה האדם לחיים נצחיים, ממילא יבוא אל העולם הבא, שהוא העולם הנצחי. ואם לא ישמור תורה ומצוות, לא יזכה לאריכות ימים, כלומר לקיום, ולכן לא יגיע אל העולם הבא. העולה מהדברים האלו, ששמירת התורה היא לא סיבה ישירה לחיי העולם הבא, אלא סיבה לאריכות ימים, ומתוך כך זוכה לעולם הבא. דוגמה לזה, קיום התורה נותן לאדם חיים בעולם הזה, אבל אין שמירת התורה סיבה לקיומו של העולם הזה. כאשר התורה מעניקה לשומרה חיים בעולם הזה, ממילא הוא קיים בעולם הזה, וכך גם ביחס לעולם הבא, העולם הבא הוא עולם קיים, מי שזוכה לאריכות ימים בגלל ששמר את התורה, זוכה לעולם הבא. לכן לא נכתב בתורה השכר של העולם הבא, מפני שאין העולם הבא שכר לשמירת התורה, אלא התורה מביאה לאריכות ימים, וזה השכר הישיר על שמירת התורה.

אולם, בכל אופן נצטרך לומר 'את מה שאמרנו למעלה בענין הנבואה, שכמו שהעין יכולה לראות רק כאשר יש קשר בין חוש הראייה לדבר הנראה, כך כוח הנבואה הוא רק כאשר יש קשר בין הנביא לבין מושא הנבואה, ולכן לא יוכל הנביא להנבא על דבר שמחוץ למושגי העולם הזה. 'על כן לא יכולה הנבואה לדבר על עולם הבא, אלא רק על מה שיש לו קשר אל העולם הזה. הנבואה יכולה לומר: והארכת ימים וכיוצא בזה, מפני שזה מושג השייך לעולם הזה, כי כאשר מקיים את צוון הבורא, יש קיום למציאותו כמו בקיומו בעולם הזה. דבר זה ברור ומבואר ואין צורך להאריך.

אם השגת הנבואה מהעולם הבא רק את אריכות הימים, שזה שייך גם בעולם הזה

הקדמה ראשונה ס' סיון

